

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/251

Έν Καισαριανῇ τῇ 08ῃ Ἰουνίου 2026

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 329η

Θέμα : « Πνεῦμα καί Πνεῦμα Κυρίου »

Πρός
τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους
Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τόν Ἱερολογιώτατο Διάκονο
καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἡ παροῦσα Ἐγκύκλιό μας ἀναφέρεται στό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, τό Ἅγιο Πνεῦμα, μέ βάση τίς βιβλικές πηγές, τήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη, σχετικά μέ τόν ρόλο καί τήν παρουσία αὐτοῦ στήν Θεία Οἰκονομία καί σέ συσχετισμό μέ τό πρόσωπο Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καί μέ τήν Ἐκκλησία μας.

Ἄ . Π Ν Ε Υ Μ Α

Σ ὅλες τίς γλῶσσες, κλασικές καί βιβλικές, «πνεῦμα» εἶναι μιά λέξη πού ἐκφράζει τίς πιό διαφορετικές ἔννοιες. Μεταξύ τοῦ «οἶνοπνεύματος» καί τοῦ «ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος», μεταξύ τοῦ «παραδίδω τό πνεῦμα» καί τοῦ «ζῶ σύμφωνα μέ τό Πνεῦμα», ὑπάρχουν τεράστιες διαφορές, ἀλλά συγχρόνως καί ἀναλογίες πραγματικές. Ἡ λέξη πνεῦμα τείνει πάντοτε νά προσδιορίσει τό οὐσιῶδες καί ἀσύλληπτο στοιχεῖο μιᾶς ὀντότητας, αὐτό πού τήν κάνει νά ζεῖ καί αὐτό πού ἐκπορεύεται ἀπό αὐτήν ἄθελά της, αὐτό πού ἀποτελεῖ τό πιό γνήσιο εἶναι της καί αὐτό πού οὔτε ἡ ἴδια δέν μπορεῖ νά ἐξουσιάσει.

Παλαιά Διαθήκη

1. Ὁ ἄνεμος. - Πνεῦμα (κατά τήν ἐβραϊκή) εἶναι τό φύσημα, καί πρῶτα ἀπό ὅλα τό φύσημα τοῦ ἀνέμου. Στόν ἄνεμο ὑπάρχει κάτι τό μυστηριῶδες: πότε μέ ἀκάθεκτη βία ρίχνει κάτω τά σπίτια, τούς κέδρους, τά πλοῖα «ἐν καρδίᾳ θαλάσσης»¹, πότε φυσᾷ σάν λεπτή αὔρα²,

¹ Ἰεζεκιήλ 13, 13· 27, 26

² Γ΄ Βασιλειῶν 19, 12

πότε ξεραίνει μέ τό καυτό φύσημα τήν ἄγονη γῆ,³ πότε χύνει πάνω της τό γόνιμο νερό πού κάνει νά βλαστήσει ἡ ζωή⁴.

2. *Ἡ ἀναπνοή.* -Ὅπως ὁ ἄνεμος πάνω στήν ὀγκώδη καί ἀδρανὴ γῆ, ἔτσι τό φύσημα τῆς ἀναπνοῆς, λεπτό καί τρεμουλιαστό, εἶναι ἡ δύναμη πού διεγείρει καί ἐμψυχώνει τό σῶμα καί τή μάζα του. Ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι κύριος αὐτῆς τῆς πνοῆς, ἂν καί δέν μπορεῖ νά ζήσει χωρίς αὐτήν, καί πεθαίνει μόλις αὐτή ἡ πνοή σβύσει. Ὅπως ὁ ἄνεμος, κατά τρόπο ὅμως πολύ ἀμεσότερο, ἡ ἀναπνευστική αὐτή πνοή, ἰδιαίτερα τοῦ ἀνθρώπου, προέρχεται ἀπό τό Θεό⁵ καί ἐπιστρέφει ὁ αὐτόν κατά τό θάνατο.⁶

3. *Τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου.* -Ὅσο παραμένει στὸν ἄνθρωπο, αὐτή ἡ θεία πνοή τοῦ ἀνήκει πραγματικά καί καθιστᾷ τήν ἀδρανὴ σάρκα του ἓνα ἐνεργό ὄν, μιά ζῶσα ψυχὴ⁷. Ἀπὸ τήν ἄλλη μεριά, ὅ,τι ἐπηρεάζει αὐτὴ τήν ψυχὴ, ὅλες οἱ ἐντυπώσεις καί οἱ συγκινήσεις τοῦ ἀνθρώπου ἐκφράζονται μέ τήν ἀναπνοή του: ὁ φόβος⁸, ἡ ὀργή⁹, ἡ χαρά¹⁰, ἡ περηφάνια, τό καθετί μεταβάλλει τήν ἀναπνοή του. Ἡ λέξη πνεῦμα εἶναι λοιπὸν ἡ ἴδια ἡ ἔκφραση τῆς ἀνθρώπινης συνειδήσεως καί τοῦ πνεύματος. Νά παραδώσει κανεὶς στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ αὐτό τό πνεῦμα¹¹ σημαίνει νά βγάλει τήν τελευταία του πνοή καί ἐπίσης νά παραδώσει στό Θεό τό μοναδικό τοῦ θησαυρό, τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

³ Ἐξόδος 14, 21 βλ. Ἠσαΐου 30, 27-33

⁴ Γ' Βασιλειῶν 18, 45

⁵ Γένεσις 2, 7· 6, 3· Ἰωβ 33, 4

⁶ Ἰωβ 34, 14 ἐξ· Ἐκκλησιαστής 12, 7· Σοφία Σολομώντος 15, 11

⁷ Γένεσις 2, 7

⁸ Γένεσις 4, 18

⁹ Κριταὶ 8, 3

¹⁰ Γένεσις 45, 27

¹¹ Ψαλμὸς 30, 6 = Κατὰ Λουκᾶν 23, 46

4. *Τά πνεύματα στὸν ἄνθρωπο.* Ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται μερικές φορές νά κατακλύζεται ἀπὸ μιά ξένη δύναμη καί νά χάνει τήν αὐτοκυριαρχία της. Κάτι ἄλλο κατοικεῖ μέσα της πού δέν μπορεῖ νά εἶναι κι αὐτό παρά ἓνα πνεῦμα. Τό πνεῦμα αὐτό μπορεῖ νά εἶναι μιά ὀλέθρια δύναμη, ἡ ζήλια¹², τό μῖσος¹³, ἡ πορνεία¹⁴, ἡ ἀνηθικότητα¹⁵, ἢ μπορεῖ ἐπίσης νά εἶναι ἓνα εὐεργετικό πνεῦμα, τῆς δικαιοσύνης¹⁶, τῆς παρακλήσεως¹⁷. Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἐπειδή δέν μπορεῖ νά ἐρευνήσῃ τά βάθη τοῦ Διαβόλου ὅσο δέν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἡ Ἀπολύτρωση, διστάζει νά ἀποδώσῃ τήν προέλευση τῶν κακῶν πνευμάτων σέ κάποιον ἄλλον ἐκτός ἀπό τόν Θεό¹⁸. Βεβαιώνει ὅμως ὅτι ὅπωςδήποτε τά καλά πνεύματα προέρχονται ἀπευθείας ἀπό τόν Θεόν καί προαισθάνεται τήν ὑπαρξήν ἑνός Πνεύματος ἁγίου καί ἁγιαστικοῦ, μοναδικῆς πηγῆς ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν μεταμορφώσεων¹⁹.

Καينὴ Διαθήκη

Καί στήν Καينὴ Διαθήκη βρίσκεται ἐπίσης ἡ ἴδια ποικιλία ἐννοιῶν ὅπως καί στήν Παλαιά Διαθήκη. Ἐπὶ πλέον ὅμως, τό δῶρο τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὸν Ἰησοῦ Χριστό κάνει νά ἀναφανοῦν οἱ ἀληθινές

¹² Ἀριθμοὶ 5, 14-30

¹³ Κριταὶ 9, 23

¹⁴ Ὡσηὲ 4, 12

¹⁵ Ζαχαρίας 13, 2

¹⁶ Ἡσαΐας 28, 6

¹⁷ Ζαχαρίας 12, 10

¹⁸ βλ. Κριταὶ 9, 23· Α΄ Βασιλειῶν 19, 9· Γ΄ Βασιλειῶν 22, 23...

¹⁹ βλ. Ἡσαΐας 11, 2· Ἰεζεκιήλ 36, 26 ἐξ.

διαστάσεις τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν πνευμάτων πού μποροῦν νά τόν ἐμψυχώνουν.

1. *Ἡ διάκριση τῶν πνευμάτων.* -Ξεσκεπάζοντας τό Διάβολο καί τά κακά πνεύματα, ἀπογυμνώνοντας τίς πονηρίες καί τίς ἀδυναμίες τους ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀποκαλύπτει τήν ἐξουσία πάνω τους. Μέ τή δύναμη τοῦ Πνεύματος, ἐκδιώκει τούς δαίμονες, πού δέν μποροῦν ν' ἀντισταθοῦν στήν ἀγιότητά του²⁰. Καί στούς μαθητές του ἐπίσης δίνει τήν ἴδια ἐξουσία²¹.

Μεταξύ τῶν χαρισμάτων τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τό χάρισμα τῆς διακρίσεως τῶν πνευμάτων²² κατέχει ἐξέχουσα θέση. Μοιάζει πράγματι νά συγγενεύει μέ τό πολύτιμο δῶρο τῆς προφητείας. Τό κύριο χαρακτηριστικό τῶν πνευματικῶν, πού διδάσκονται ἀπό τό Πνεῦμα, εἶναι νά διακρίνουν τά δῶρα τοῦ Θεοῦ²³ καί νά ἐπιδιώκουν μέ ζῆλο «τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα».²⁴

2. *Τό Πνεῦμα ἐνώνεται μέ τό πνεῦμα μας.* - Ἡ ἀναγνωρίζει κανείς τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δέ σημαίνει ὅτι ἀρνεῖται τή δική του προσωπικότητα, ἀλλά ἀντίθετα ὅτι τήν κατακτᾷ. Μέ τήν προοπτική τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καί ἡ Καινή Διαθήκη βλέπει τόν ἄνθρωπο ὡς σύνθετη ὕπαρξη, ταυτόχρονα δηλαδή σῶμα, ψυχή καί πνεῦμα²⁵, καί τό πνεῦμα, ὡς δύναμη ἀχώριστη ἀπό τήν πνοή καί τή ζωή²⁶, εὐαίσθητη σέ ὅλες τίς

²⁰ Κατὰ Ματθαῖον 12, 28· Κατὰ Μάρκον 1, 23-27· 9, 29· Κατὰ Λουκᾶν 4, 41

²¹ Κατὰ Μάρκον 6, 7· 16, 17

²² Α' Πρὸς Κορινθίους 12, 10

²³ Α' Πρὸς Κορινθίους 2, 11 ἐξ.

²⁴ Α' Πρὸς Κορινθίους 12, 31· βλ. 14, 12

²⁵ βλ. Α' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 5, 23

²⁶ Κατὰ Λουκᾶν 8, 55· 23, 46

συγκινήσεις²⁷, καί συχνά σέ ανταγωνισμό μέ τή σάρκα²⁸. Εἶναι ὁμως οὐσιώδης ἐμπειρία ὅτι τό πνεῦμα τοῦ πιστοῦ κατοικεῖται ἀπό τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πού τόν ἀνανεώνει ²⁹ καί ἐνώνεται μαζί του³⁰, γιά νά τόν προτρέψει στήν προσευχή καί στήν υἱική κραυγή³¹, γιά νά τόν ἐνώσει μέ τόν Κύριο ὥστε νά ἀποτελέσουν «έν πνεῦμα»³².

Ἔτσι, σέ ἀρκετές περιπτώσεις, ἰδίως στόν Παῦλο, εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποφανθεῖ κανείς ἂν ἡ λέξη σημαίνει τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἢ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, π.χ. ὅταν λέει «τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες»³³ ἢ ὅταν συνδυάζει τό «έν πνεύματι ἀγίῳ» μέ τό «έν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ»³⁴. Αὐτός ὁ ἐπαμφοτερισμός, ἐνοχλητικός γιά τόν ἐρμηνευτή, φωτίζει τήν πίστη: εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, κι ὅταν ἀκόμη κατακλύζει τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου καί τόν μεταμορφώνει, ἀφήνει ἀκέραια ὅλη τήν προσωπικότητά του. Σημαίνει ἐπίσης ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεός»³⁵, ἀφοῦ μέ τέτοιο τρόπο ἐγκαθίσταται στό πλάσμα του καί τό κάνει ἔτσι νά ὑπάρχει ἐνώπιόν του.

Ἐπειδὴ ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα, ὅ,τι γεννᾶται ἀπό τό Θεό «πνεῦμα ἐστὶ»³⁶, ἱκανό νά λατρεύει τό Θεό «έν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»³⁷, νά ἀπαρνεῖται τή σάρκα καί τά «νεκρά ἔργα» της³⁸, προκειμένου νά δώσει τόν καρπό τοῦ Πνεύματος³⁹ πού ζωοποιεῖ⁴⁰.

²⁷ Κατὰ Λουκᾶν 1, 47· Κατὰ Ἰωάννην 11, 33· 13, 21· Β' Πρὸς Κορινθίους 2, 13· 7, 13

²⁸ Κατὰ Ματθαῖον 26, 41· Πρὸς Γαλάτας 5, 17

²⁹ Πρὸς Ἐφεσίους 4, 23

³⁰ Πρὸς Ρωμαίους 8, 16

³¹ Πρὸς Ρωμαίους 8, 26

³² Α' Πρὸς Κορινθίους 6, 17

³³ Πρὸς Ρωμαίους 12, 11

³⁴ Β' Πρὸς Κορινθίους 6, 6...

³⁵ Κατὰ Ἰωάννην 4, 24

³⁶ Κατὰ Ἰωάννην 3, 6

³⁷ Κατὰ Ἰωάννην 4, 24

³⁸ Πρὸς Ἑβραίους 6, 1

³⁹ Πρὸς Γαλάτας 5, 22

⁴⁰ Κατὰ Ἰωάννην 6, 63

Β . ΠΝΕΥΜΑ ΚΥΡΙΟΥ

Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά διαχωριστεῖ ἀπό τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. Ἀποκαλύπτεται μαζί μέ αὐτούς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀλλά ἔχει τό δικό του τρόπο νά ἀποκαλύπτεται, ὅπως ἔχει καί τό δικό του πρόσωπο. Ὁ Υἱός, μέ μιά ἀνθρώπινη φύση ὅμοια μέ τή δική μας, μᾶς ἀποκαλύπτει ποιός εἶναι ὁ ἴδιος καί ταυτόχρονα ποιός εἶναι Ἐκεῖνος τόν ὁποῖον δέν παύει νά ἀτενίζει ὁ Πατέρας. Μποροῦμε νά σκιαγραφήσουμε τά χαρακτηριστικά τοῦ Πατέρα καί τοῦ Υἱοῦ, ἀλλά τό Πνεῦμα δέν ἔχει ὄψη, οὔτε καί ὄνομα κατάλληλο νά φανερώσει μιά μορφή ἀνθρώπινη. Σέ ὅλες τίς γλῶσσες, τό ὄνομά του εἶναι ἓνα οὐσιαστικό, παρμένο ἀπό τά φυσικά φαινόμενα τοῦ ἀνέμου καί τῆς ἀναπνοῆς, κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε τό ἴδιο κείμενο: «ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμα σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς»⁴¹ νά μπορεῖ μέ τήν ἴδια ἀκρίβεια νά ζωντανέψει τήν κοσμική εἰκόνα τῆς θείας πνοῆς πού ὁ ρυθμός της κανονίζει τήν ἐναλλαγή τῶν ἐποχῶν, ἀλλά καί τή διάχυση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ζωογονεῖ τίς καρδιές.

Εἶναι ἀδύνατο νά πάρει κανείς στήν κατοχή του τό Πνεῦμα: «τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις», ἀναγνωρίζεις τό πέρασμά του ἀπό κάποια ἵχνη συχνά ὀλοφάνερα, ἀλλά δέν μπορεῖς νά ξέρεις «πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει»⁴². Ἐνεργεῖ πάντα μέσω ἄλλου προσώπου, κυριεύοντας καί μεταμορφώνοντάς το. Χωρίς ἀμφιβολία, ἔχει καταπληκτικές ἐκδηλώσεις πού «ἀνακαινίζουν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς»⁴³, ἡ ἐνέργειά του ὅμως ξεκινᾷ πάντα ἀπό μέσα καί ἀπό μέσα τό γνωρίζει κανείς: «ὕμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει»⁴⁴. Τά μεγάλα σύμβολα τοῦ Πνεύματος, τό

⁴¹ Ψαλμὸς 103, 30

⁴² Κατὰ Ἰωάννην 3, 8

⁴³ Ψαλμὸς 103, 30

⁴⁴ Κατὰ Ἰωάννην 14, 17

νερό, ή φωτιά, ο αέρας και ο άνεμος, ανήκουν στον κόσμο της φύσεως και δεν έχουν συγκεκριμένη μορφή. Βασικά εκδηλώνουν την εισβολή μιας παρουσίας, μία ακατανίκητη εξάπλωση και πάντα σε βάθος. Τό Πνεῦμα ὅμως δεν είναι ούτε λιγότερο ούτε περισσότερο μυστηριώδες από τον Πατέρα και τον Υιό, αλλά μάς υπενθυμίζει πιο έπιτακτικά, ότι ο Θεός είναι τό Μυστήριο, μάς ἐμποδίζει νά ξεχάσουμε ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεός»⁴⁵ και ὅτι ὁ «Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν»⁴⁶.

Παλαιά Διαθήκη

Ἐδῶ, τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δεν ἔχει ἀκόμα ἀποκαλυφθεῖ ὡς πρόσωπο, ἀλλά ὡς θεία δύναμη πού μεταμορφώνει τίς ἀνθρώπινες προσωπικότητες, ὥστε νά γίνουν ικανές γιά ἐξαιρετικές πράξεις. Οἱ πράξεις αὐτές ἔχουν πάντα σκοπό νά ἐδραιώσουν τό λαό στήν κλήση του, νά τόν καταστήσουν ὑπηρέτη και συνεργάτη τοῦ πανάγιου Θεοῦ. Τό Πνεῦμα, ἀφοῦ ἀπό τό Θεό ἔρχεται και πρὸς αὐτόν κατευθύνει, εἶναι Πνεῦμα ἅγιο. Ἀφοῦ ἔρχεται ἀπό τό Θεό τοῦ Ἰσραήλ και ἀφιερώνει τόν Ἰσραήλ στό Θεό τῆς Διαθήκης, εἶναι Πνεῦμα πού ἀγιάζει. Ἡ ἐνέργεια αὐτή και αὐτή ἡ ἀποκάλυψη κατευθύνονται ἰδιαίτερα πρὸς τή μεσσιανική μορφή τῆς σωτηρίας, πρὸς τήν προφητική μορφή τοῦ λόγου και τῆς μαρτυρίας και πρὸς τή θυσιαστική μορφή τῆς διακονίας και τῆς καθιερώσεως. Σύμφωνα μέ αὐτές τίς τρεῖς κατευθύνσεις, ὁλόκληρος ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ καλεῖται νά λάβει τό Πνεῦμα.

I. ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑ

⁴⁵ Κατὰ Ἰωάννην 4, 24

⁴⁶ Β' Πρὸς Κορινθίους 3, 17

1. *Οἱ Κριτές.* -Οἱ Κριτές τοῦ Ἰσραήλ εἶναι δημιουργήματα τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σαμψών, ὁ Γεδεών, ὁ Σαούλ, ἀπλά παιδιά χωρικῶν, χωρίς νά τό περιμένουν καί χωρίς τίποτε νά τούς προδιαθέτει ὁ αὐτό, χωρίς νά μποροῦν ν' ἀντισταθοῦν, ἀλλάζουν ἀπότομα καί ὀλοκληρωτικά, ὅχι μόνο γίνονται ἱκανοί γιά ἐξαιρετικές πράξεις θάρρους ἢ δυνάμεως, ἀλλά ἀποκτοῦν μιά νέα προσωπικότητα, μποροῦν νά ἀνταποκριθοῦν σέ ἓνα ρόλο καί νά ἐκπληρώσουν μιά ἀποστολή: νά ἀπελευθερώσουν τό λαό τους. Μέ τά χέρια καί μέ τό πνεῦμα τους, τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ προεκτείνει τήν ἐποποιῖα τῆς Ἐξόδου καί τῆς ἐρήμου, ἐξασφαλίζει τήν ἐνότητα καί τή σωτηρία τοῦ Ἰσραήλ, καί βρίσκεται ἔτσι στίς ρίζες τοῦ ἁγίου λαοῦ. Ἡ δράση του εἶναι ἤδη ἐσωτερική, ἂν καί ἀκόμα ἐκφράζεται μέ εἰκόνες, πού ὑπογραμμίζουν τό γεγονός ὅτι τό Πνεῦμα συναρπάζει ξαφνικά καί παράδοξα: τό Πνεῦμα «ἐγένετο» στόν Γοθονιήλ ἢ στόν Ἰεφθά⁴⁷, «ἤλατο» σάν ἀρπακτικό πάνω στη λεία του⁴⁸, «ἐνδυναμώνει» ὅπως μιά πανοπλία⁴⁹.

2. *Οἱ βασιλεῖς.* -Οἱ Κριτές εἶναι προσωρινοί μόνο ἐλευθερωτές, καί τό Πνεῦμα τοῦς ἐγκαταλείπει ὅταν ὀλοκληρώνεται ἡ ἀποστολή τους. Ἔχουν γιά διαδόχους τοῦς βασιλεῖς, πού εἶναι ἐπιφορτισμένοι μέ ἓνα μόνιμο λειτουργημα. Ἡ τελετή τοῦ χρίσματος πού τοῦς καθιερώνει, ἐκφράζει τήν ἀνεξίτηλη σφραγίδα τοῦ Πνεύματος καί τοῦς περιβάλλει μέ ἱερή μεγαλοπρέπεια⁵⁰.

⁴⁷ Κριταὶ 3, 10· 11, 29

⁴⁸ Κριταὶ 14, 6· Α' Βασιλειῶν 11, 6

⁴⁹ Κριταὶ 6, 34

⁵⁰ Α' Βασιλειῶν 10, 1· 16, 13

3. *Ο Μεσσίας*.-Η τελετή του χρίσματος δέν ἀρκεῖ γιά νά κάνει τούς βασιλεῖς πιστούς ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ, ἱκανούς νά ἐξασφαλίσουν στόν Ἰσραήλ τή σωτηρία, τή δικαιοσύνη καί τήν εἰρήνη. Γιά νά ἐκπληρώσουν αὐτό τό ρόλο, χρειάζεται πιό διεισδυτική δράση τοῦ Πνεύματος: τό ἄμεσο χρίσμα τοῦ Θεοῦ πού θά χαρακτηρίσει τό Μεσσία. Τό Πνεῦμα ὄχι μόνο θά κατέβει πάνω του, ἀλλά καί θ' ἀναπαυθεῖ ὁ αὐτόν ⁵¹, στό πρόσωπό του θά κάνει νά λάμψουν ὅλες του οἱ δυνάμεις, «σοφία τε καί σύνεσις», ὅπως στό Βεσελεήλ⁵² ἢ στό Σολομώντα, «ἡ συμβουλή καί ἡ δύναμις», ὅπως στό Δαβίδ, «ἡ γνώσις καί ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ», ἰδανικό τῶν μεγάλων θρησκευόμενων ψυχῶν τοῦ Ἰσραήλ. Οἱ δωρεές αὐτές θά δημιουργήσουν, γιά τή χώρα πού κυβερνιέται ἔτσι, μιά ἐποχή εὐτυχίας καί ἀγιότητος⁵³.

II. ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

1. *Οἱ Ναβιῖτες*. -Αὐτοί οἱ πρόδρομοι τῶν προφητῶν, ἐπαγγελματίες στή θρησκευτική ἔξαρση, δέν κάνουν τή διάκριση ἀνάμεσα στή θεία ἐνέργεια καί στίς ἀνθρώπινες μεθόδους πού τούς φέρνουν σέ ἔκσταση. Ἀποτελοῦν ὅμως μιά ἀπό τίς ζωντανές δυνάμεις τοῦ Ἰσραήλ, γιατί δίνουν μαρτυρία γιά τή δύναμη τοῦ Θεοῦ. Καί μποροῦσε κανείς ν' ἀναγνωρίσει, μέσα ὁ αὐτή τή δύναμη πού τούς ἔκανε νά μιλοῦν στό ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τήν παρουσία τοῦ Πνεύματός του⁵⁴.

2. *Οἱ προφῆτες*. -Ἄν οἱ μεγάλοι προφῆτες, τουλάχιστον οἱ πιό παλαιοί, δέν ἀναφέρονται στό Πνεῦμα, ἂν προτιμοῦν συχνά ν'

⁵¹ Ἡσαΐας 11, 2

⁵² Ἐξοδος 35, 31

⁵³ Ἡσαΐας 11, 9

⁵⁴ Ἐξοδος 15, 20· Ἀριθμοὶ 11, 25 ἐξ· Α' Βασιλειῶν 10, 6· Γ' Βασιλειῶν 18, 22

ἀποκαλοῦν χέρι τοῦ Θεοῦ τῇ δύναμει ποῦ τοὺς κυριεύει⁵⁵, δέν εἶναι γιατί δέ σκέπτονται ὅτι κατέχουν τό Πνεῦμα, ἀλλά ἔχουν τήν πεποίθηση ὅτι τό κατέχουν μ' ἕναν ἄλλο τρόπο ἀπό ὅ,τι οἱ Ναβιῖτες, οἱ πρόδρομοί τους. Ἐχοντας ἕνα ἐπάγγελμα καί μιά θέση, μέ πλήρη συνείδηση καί συχνά μέσα σέ μια ἐξέγερση ὅλης τῆς ὑπάρξεώς τους, μιά κυριαρχική δύναμη τοὺς ἐξαναγκάζει νά μιλήσουν⁵⁶. Ὁ λόγος τόν ὁποῖον κηρύττουν προέρχεται ἀπό τοὺς ἴδιους καί ξέρουν τί τοὺς στοιχίζει, κι ὅμως δέ γεννήθηκε μέσα τους αὐτός ὁ λόγος, γιατί εἶναι ὁ ἴδιος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ποῦ τοὺς ἀναθέτει τήν ἀποστολή. Ἐτσι διαγράφεται ὁ δεσμός, ποῦ ἐμφανίζεται ἤδη στόν Ἡλία⁵⁷ καί ποῦ δέ θά σταματήσει πιά, ἀνάμεσα στό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί στό Πνεῦμα του. Τό Πνεῦμα λοιπόν δέν περιορίζεται νά ἀναδείξει ἀπλῶς μιά νέα προσωπικότητα στήν ὑπηρεσία τοῦ ἔργου του, ἀλλά τήν εἰσάγει στό νόημα καί στό μυστικό τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Τό Πνεῦμα δέν εἶναι πιά μόνο «σύνεσις καί δύνამις», ἀλλά «γνώσις τοῦ Θεοῦ» καί τῶν ὁδῶν του⁵⁸.

Ἐνῶ τό Πνεῦμα καθιστᾷ τοὺς προφήτες ἐπιδεκτικούς τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, μέχρι τοῦ σημείου νά τοὺς ἀποκαλύπτει τή θεϊκή δόξα⁵⁹, τοὺς κάνει παράλληλα νά σταθοῦν «ἐπὶ πόδας αὐτῶν»⁶⁰ γιά νά μιλήσουν στό λαό⁶¹ καί νά τοῦ ἀναγγείλουν τήν κρίση ποῦ ἔρχεται. Μ' αὐτό τόν τρόπο τό Πνεῦμα τοὺς κάνει μάρτυρες, μ' αὐτό τόν τρόπο τό ἴδιο τό Πνεῦμα δίνει μαρτυρία γιά τό Θεό.⁶²

⁵⁵ Ἡσαΐας 8, 11· Ἱερειάς 1, 9· 15, 17· Ἰεζεκιήλ 3, 14

⁵⁶ Ἀμώς 3, 8· 7, 14 ἐξ· Ἱερειάς 20, 7 ἐξ.

⁵⁷ Γ' Βασιλειῶν 19, 12 ἐξ.

⁵⁸ Βλ. Ἡσαΐας 11, 3

⁵⁹ Ἰεζεκιήλ 3, 12· 8, 3

⁶⁰ Ἰεζεκιήλ 2, 1· 3, 24

⁶¹ Ἰεζεκιήλ 11, 15

⁶² Νεεμίας 9, 30· βλ. Ζαχαρίας 7, 12

III. ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ.

Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἡ συνταύτιση τοῦ μεσσιανικοῦ καί ἐλευθερωτικοῦ ρόλου τοῦ Πνεύματος καί τοῦ προφητικοῦ του ρόλου ὡς ἀγγελιαφόρου τοῦ Λόγου καί τῆς κρίσεως, πού ἐκδηλώνεται ἤδη στό Μεσσία τῶν προφητειῶν τοῦ Ἡσαΐα, ἐπαληθεύεται πλήρως στό Δοῦλο τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδή ὁ Θεός «ἔδωκε τὸ πνεῦμα του ἐπὶ αὐτόν», ὁ Δοῦλος «κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει»⁶³. Ὁ προφήτης κηρύσσει τὴ δικαιοσύνη, ἀλλὰ ὁ βασιλιάς τὴ θεμελιώνει. Καί ὁ Δοῦλος, «ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δικαιώσει δίκαιον εἰς δουλεύοντα πολλοῖς»⁶⁴, δηλ. θά τοὺς ἀποκαταστήσει στὴ δικαιοσύνη, ἢ ἀποστολὴ του ἔχει λοιπόν κάτι τὸ βασιλικό. Προφητικά καί μεσσιανικά καθήκοντα συναντῶνται, γιατί ἐκπληρώνονται ἀπὸ τὸ ἴδιο Πνεῦμα. Ἀφοῦ ἄλλωστε ὁ Δοῦλος εἶναι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον «προσεδέξατο ὁ Θεός»⁶⁵, καί βρίσκει στό πρόσωπό του τὴν ἱκανοποίησιν πού περιμένει ἀπὸ τίς ὀφειλόμενες ὁ αὐτόν θυσίες, ὁλόκληρη ἡ ζωὴ καί ὁ θάνατος τοῦ Δούλου τοῦ εἶναι ἅγια ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καί ἀποτελοῦν ἐξιλέωση γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, σωτηρία τῶν πολλῶν. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐξαγιάζει.

IV. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΛΑΟ

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος στοὺς προφῆτες καί στοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἴδια προφητική: ἀναγγέλλει τὴ διάχυσή του πάνω σέ ὅλο τὸ λαό, ὅμοιο μέ βροχὴ πού χαρίζει ζωὴ στὴ διψασμένη γῆ⁶⁶, ὅπως ἡ

⁶³ Ἡσαΐας 42, 1· βλ. 61, 1 ἐξ.

⁶⁴ Ἡσαΐας 53, 11

⁶⁵ Ἡσαΐας 42, 1

⁶⁶ Ἡσαΐας 32, 15· 44, 3· Ἰεζεκιήλ 36, 25· Ἰωήλ 3, 1 ἐξ.

ζωογόνα πνοή που έρχεται νά ζωντανέψει τά ξεραμένα όστᾱ⁶⁷. Αὐτή ἡ διάχυση τοῦ Πνεύματος εἶναι σάν μία νέα δημιουργία, ἡ ἐπίτευξη τοῦ δικαίου καί τῆς δικαιοσύνης μέσα σέ μία ἀνανεωμένη χώρα⁶⁸, ἡ ἐπίτευξη, μέσα στίς μεταμορφωμένες καρδιές, μιᾶς εὐαισθησίας ἐπιδεκτικῆς τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, μιᾶς αὐθόρμητης πίστεως στό Λόγου του⁶⁹ καί στήν Διαθήκη του⁷⁰ ἐπιδεικτική τοῦ νοήματος τῆς ἰκεσίας⁷¹ καί τοῦ αἵνου⁷². Ὁ Ἰσραήλ ἀναγεννημένος ἀπό τό Πνεῦμα, θά ἀναγνωρίσει τό Θεό του καί ὁ Θεός θά ξαναβρεῖ τό λαό του: «καί οὐκ ἀποστρέψω οὐκέτι τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, ἀνθ' οὗ ἐξέχεα τὸν θυμόν μου ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ»⁷³.

Τό ὄραμα αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα παρά μία ἐλπίδα. Στήν Παλαιά Διαθήκη, τό Πνεῦμα δέν μπορεῖ νά παραμείνει, «οὐπω γὰρ ἦν Πνεῦμα»⁷⁴. Εἶναι γνωστό βέβαια ὅτι, ἀπό τὴν ἀρχή, στήν ἐποχὴ τῆς Ἑρυθρᾶς θάλασσας καί τῆς νεφέλης, τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε μέσω τοῦ Μωϋσῆ καί ὡδηγοῦσε τὸν Ἰσραὴλ στὸν τόπο τῆς ἀναπαύσεώς του⁷⁵. Ἀλλὰ εἶναι φανερό ἐπίσης ὅτι ὁ λαός εἶναι πάντα ἱκανός «παροξῦναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον»⁷⁶ καί νά παραλύει τὴ δράση του. Γιὰ νά εἶναι ὁλοκληρωμένη καί ὀριστική ἡ δωρεά, πρέπει ὁ Θεός νά προβεῖ σέ μία ἀνέλπιστη ἐνέργεια, νά μεσολαβήσει προσωπικά: «σύ, Κύριε, ὁ πατὴρ ἡμῶν... τί ἐπλάνησας ἡμᾶς, Κύριε, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου;... ἐπίστρεψον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ...»⁷⁷. Οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγουν, ἓνας Θεός πού εἶναι Πατέρας, ἓνας Θεός πού

⁶⁷ Ἰεζεκιήλ 37

⁶⁸ Ἡσαΐας 32, 16

⁶⁹ Ἡσαΐας 59, 21. Ψαλμός 142, 10.

⁷⁰ Ἰεζεκιήλ 36, 27

⁷¹ Ζαχαρίας 12, 10

⁷² Ψαλμός 50, 17

⁷³ Ἰεζεκιήλ 39, 29

⁷⁴ Κατὰ Ἰωάννην 7, 39

⁷⁵ Ἡσαΐας 63, 9-14

⁷⁶ Ἡσαΐας 63, 10

⁷⁷ Ἡσαΐας 63, 15-19

κατεβαίνει στη γῆ, καρδιές μετανοημένες, αυτό θά εἶναι πράγματι τό ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁριστική του φανέρωση ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

Ἀπό τή μίαν ἄκρη στήν ἄλλη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τό Πνεῦμα καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δέν παύουν νά ἐνεργοῦν μαζί. Ἄν ὁ Μεσσίας μπορεῖ νά τηρήσει τό Λόγο τοῦ Νόμου πού δόθηκε ἀπό τό Θεό στό Μωυσῆ καί νά πραγματώσει τή δικαιοσύνη, εἶναι γιατί ἔχει τό Πνεῦμα. Ἄν ὁ προφήτης δίνει μαρτυρία γιά τό Λόγο, εἶναι γιατί τόν ἔχει κυριεύσει τό Πνεῦμα. Ἄν ὁ Δοῦλος μπορεῖ νά φέρει στά ἔθνη τό Λόγο ἀποκλειστικά στό Πνεῦμα. Ἄν καί ἀχώριστες, οἱ δύο δυνάμεις ἔχουν ὡστόσο χαρακτηριστικά πολύ διαφορετικά. Ὁ Λόγος εἰσχωρεῖ ἀπ' ἑξῶ, ὅπως τό σπαθί γυμνώνει τή σάρκα, τό Πνεῦμα ρέει καί διεισδύει ἀνεπαίσθητα. Ὁ Λόγος ἀκούγεται καί γίνεται γνωστός, τό Πνεῦμα παραμένει ἀόρατο. Ὁ Λόγος εἶναι ἀποκάλυψη, τό Πνεῦμα ἐσωτερική μεταμόρφωση. Ὁ Λόγος ὑψώνεται, ὡς ὑπόσταση, τό Πνεῦμα, κατέρχεται, ἀπλώνεται, κατακλύζει. Αὐτός ὁ καταμερισμός τῶν ρόλων καί ὁ ἀναγκαῖος συνδυασμός τους, ξαναβρίσκονται στήν Καινή Διαθήκη: ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πού ἐνσαρκώθηκε μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος δέν κάνει τίποτε χωρίς τό Πνεῦμα, καί ἡ ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου του εἶναι ἡ δωρεά τοῦ Πνεύματος.

* * * * *

I. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥ

1. *Τό βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ.* Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, περιμένοντας τό Μεσσία, περίμενε ταυτόχρονα καί τό Πνεῦμα σέ ὅλη του τή δύναμη. Θά ἐρχόταν νά ἀντικαταστήσει τίς ἀνθρώπινες πράξεις μέ τήν

ἀκατανίκητη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ : «ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν ...αὐτός ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι καὶ πυρί».⁷⁸ Ἀπὸ τὰ παραδοσιακά σύμβολα, ὁ Ἰωάννης διατηρεῖ τό πιό ἀπρόσιτο, τὴ φλόγα. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπορρίπτει αὐτό τό κήρυγμα, ἀλλὰ τό συμπληρώνει μὲ ἓναν τρόπο πού δημιουργεῖ σύγχυση στὸν Ἰωάννη. Δέχεται τό βάπτισμά του, καὶ τό Πνεῦμα φανερώνεται πάνω του μὲ μιά μορφή πολὺ ἀπλή καὶ συνάμα θεϊκή, συνδυασμένο μὲ τό νερό καὶ μὲ τὸν ἀέρα, στήν θέα τοῦ οὐρανοῦ πού ἀνοίγεται κι ἀπ' ὅπου κατεβαίνει μία περιστέρα. Τό βάπτισμα στό νερό, πού ὁ Ἰωάννης θεωροῦσε ὅτι εἶχε καταργηθεῖ, γίνεται, μὲ τὴν πράξη τοῦ Ἰησοῦ, τό «ἐν Πνεύματι» βάπτισμα. Τὸν ἄνθρωπο πού δὲν ξεχωρίζει ἀνάμεσα στοὺς ἁμαρτωλοὺς, τό Πνεῦμα τὸν ἀποκαλύπτει ὡς τὸν ἀναμενόμενο Μεσσία⁷⁹, ὡς τὸν Ἀρνό πού προσφέρθηκε θυσία γιὰ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου⁸⁰, καὶ ὡς τὸν ἀγαπημένο Υἱό⁸¹. Τὸν ἀποκαλύπτει ὅμως μὲ τό δικό του μυστηριώδη τρόπο, χωρὶς νὰ φαίνεται, ὅτι ἐνεργεῖ. Ὁ Υἱὸς ἐνεργεῖ καὶ βαπτίζεται, ὁ Πατέρας μιλάει στὸν Υἱό, τό Πνεῦμα ὅμως οὔτε μιλάει οὔτε ἐνεργεῖ, ἀλλὰ βεβαιώνει «τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές». Ἡ παρουσία του εἶναι ἀναγκαία στό διάλογο ἀνάμεσα στὸν Πατέρα καὶ στὸν Υἱό. Ἄν καὶ ἀπαραίτητο, τό Πνεῦμα παραμένει ἄφωνο καὶ φαινομενικά ἀδρανές : δὲν ἐνώνει τὴ φωνή του μὲ τὴ φωνή τοῦ Πατέρα, οὔτε κανένα τοῦ ἔργο μὲ τό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ. Τί κάνει λοιπόν; Πραγματοποιεῖ τὴ συνάντηση, διαβιβάζει στὸν Ἰησοῦ τό λόγο τῆς εὐαρέσκειας, τῆς περηφάνιας καὶ τῆς ἀγάπης πού τοῦ ἀπευθύνεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν καθιερώνει στή θέση τοῦ Υἱοῦ. Τό

⁷⁸ Ματθαῖος 3, 11

⁷⁹ Κατὰ Λουκᾶν 3, 22 = Ψαλμὸς 2, 7

⁸⁰ Κατὰ Ἰωάννην 1, 29

⁸¹ Κατὰ Μάρκον 1, 11

Ἅγιο Πνεῦμα προσκομίζει στόν Πατέρα τήν καθιέρωση τοῦ Χριστοῦ, τίς ἀπαρχές τῆς θυσίας τοῦ ἀγαπημένου Υἱοῦ.

2. Ὁ Ἰησοῦς συλληφθεὶς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. - Ἡ παρουσία τοῦ Πνεύματος στόν Ἰησοῦ, πού φανερώθηκε μόνο στό βάπτισμα, φθάνει ὡς τίς ἴδιες τίς ρίζες τῆς ὑπάρξεώς του. Τό βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ δέν εἶναι μιά σκηνή κλήσεως, ἀλλά ἡ καθιέρωση τοῦ Μεσσία καί ἡ παρουσίαση τοῦ Υἱοῦ ἀπό τόν Πατέρα, τοῦ Δούλου πού εἶχε στή διάθεσή του, ὅπως τό προανέγγειλαν τά «ἰδού» τῶν προφητῶν⁸². Οἱ Κριτές, οἱ προφῆτες, οἱ βασιλεῖς κατακλύζονται μιά μέρα ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής κατέχεται ἀπό αὐτό τρεῖς μῆνες πρίν γεννηθεῖ. Στόν Ἰησοῦ, τό Πνεῦμα δέν προσδιορίζει μιά νέα προσωπικότητα, ἀπό τήν πρώτη στιγμή κατοικεῖ μέσα του καί τοῦ δίνει τήν ὕπαρξη, ἀπό τούς κόλπους τῆς μητέρας του καθιστᾷ τόν Ἰησοῦ Υἱό τοῦ Θεοῦ. Τά εὐαγγέλια τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὑπογραμμίζουν καί τά δύο αὐτή τήν ἀρχική ἐνέργεια⁸³. Τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ, ἔτσι ὅπως συγκρίνει τό ἄγγελμα στή Μαρία μέ προηγούμενες ἀγγελίες, δείχνει καθαρά ὅτι αὐτή ἡ ἐνέργεια εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό μιά καθιέρωση. Ὁ Σαμψών⁸⁴, ὁ Σαμουήλ⁸⁵ καί ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής⁸⁶ εἶχαν καί οἱ τρεῖς ἀφιερωθεῖ στό Θεό ἀπό τή στιγμή τῆς συλλήψεώς τους, μ' ἓναν τρόπο λιγότερο ἢ περισσότερο ἄμεσο καί ὁλοκληρωμένο. Ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς, χωρίς τό ἐνδιάμεσο μιᾶς τελετουργίας, χωρίς τήν ἐπέμβαση κανενός ἀνθρώπου, μέ μόνη τήν

⁸² Ἡσαΐας 42, 1· 52, 13

⁸³ Κατὰ Ματθαῖον 1, 20· Κατὰ Λουκᾶν 1, 35

⁸⁴ Κριταὶ 13, 5

⁸⁵ Α' Βασιλειῶν 1, 11

⁸⁶ Κατὰ Λουκᾶν 1, 15

ένέργεια τοῦ Πνεύματος στή Μαρία, εἶναι πιά, ὄχι μόνο ἀφιερωμένος στό Θεό, ἀλλά «ἅγιος» ἀπό τήν ἴδια του τήν ὕπαρξη⁸⁷.

3. Ὁ Ἰησοῦς ἐνεργεῖ «ἐν Πνεύματι». - Μέ ὅλη του τή συμπεριφορά, ὁ Ἰησοῦς ἐκδηλώνει τήν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος μέσα του⁸⁸. «Ἐν Πνεύματι» ἀντιμετωπίζει τό διάβολο⁸⁹ καί λυτρώνει τά θύματά του⁹⁰, φέρνει στούς φτωχοῦς τό χαρμόσυνο ἄγγελμα καί τό Λόγο τοῦ Θεοῦ⁹¹. «Ἐν Πνεύματι» ἐπικοινωνεῖ μέ τόν Πατέρα⁹². Τά θαύματά του πού κατανικοῦν τό κακό καί τό θάνατο, ἡ δύναμη καί ἡ ἀλήθεια τοῦ λόγου του, ἡ ἄμεση οἰκειότητά του μέ τό Θεό, εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι πάνω του «ἀναπαύεται τό Πνεῦμα»⁹³ καί ὅτι αὐτός εἶναι ταυτόχρονα ὁ Μεσσίας πού λυτρώνει, ὁ ἀναμενόμενος προφήτης καί ὁ ἀγαπημένος Δοῦλος.

Στούς θεόπνευστους τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ Πνεύματος εἶχαν πάντοτε κάτι τό περιστασιακό καί τό πρόσκαιρο, στόν Ἰησοῦ εἶναι μόνιμες. Δέ δέχεται ἀπλῶς τό Λόγο τοῦ Θεοῦ, τόν ἐκφράζει σέ ὅ,τι καί ἂν πεῖ. Δέν περιμένει τήν κατάλληλη στιγμή γιά νά κάνει ἓνα θαῦμα. Τό θαῦμα γεννιέται ἀπό αὐτόν, ὅπως ἀπό ἐμᾶς ἡ πιό ἀπλή πράξη. Δέ δέχεται ἀπλῶς τίς θεῖες ἐκμυστηρεύσεις, ἀλλά ζεῖ πάντα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σέ πλήρη διαφάνεια. Κανείς ποτέ δέν κατεῖχε τό Πνεῦμα ὅσο ἐκεῖνος, «οὐκ ἐκ μέτρου».⁹⁴

Κανείς ἐπίσης δέν τό κατεῖχε ὅπως ἐκεῖνος. Οἱ θεόπνευστοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀκόμη καί τή στιγμή πού ἔχουν πλήρη

⁸⁷ Κατὰ Λουκᾶν 1, 35

⁸⁸ Κατὰ Λουκᾶν 4, 14

⁸⁹ Κατὰ Ματθαῖον 4, 1

⁹⁰ Κατὰ Ματθαῖον 12, 28

⁹¹ Κατὰ Λουκᾶν 4, 18

⁹² Κατὰ Λουκᾶν 10, 21

⁹³ Ἡσαΐας 61, 1

⁹⁴ Κατὰ Ἰωάννην 3, 34

αὐτοκυριαρχία, νιώθουν κυριευμένοι ἀπὸ κάποιο δυνατότερό τους. Δέν ὑπάρχει στὸν Ἰησοῦ κανένα ἴχνος ἐξαναγκασμοῦ, τίποτα ἀπὸ ὅ,τι χαρακτηρίζει στή δική μας ἀντίληψη τῇ θείᾳ ἔμπνευση. Θά ἔλεγε κανεῖς ὅτι, γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς δέ χρειάζεται τό Πνεῦμα. Ὅχι ὅτι θά μπορούσε νὰ κάνει ποτέ δίχως αὐτό, ὅπως δέν μπορεῖ νὰ κάνει χωρὶς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ, ὅπως ὁ Πατέρας «μετ' αὐτοῦ ἐστίν»⁹⁵, ἔτσι καὶ τό Πνεῦμα δέν μπορεῖ ποτέ νὰ τοῦ λείψει. Ἡ ἀπουσία στὸν Ἰησοῦ τῶν συνηθισμένων ἀπηχήσεων τοῦ Πνεύματος εἶναι σημεῖο τῆς θεότητάς του. Δέν αἰσθάνεται τό Πνεῦμα σάν μιὰ δύναμη πού θά τὸν κατέκλυζε ἀπὸ ἔξω, ἀλλὰ σάν κάτι δικό του. Τό Πνεῦμα τοῦ ἀνήκει, εἶναι τό δικό του τό Πνεῦμα⁹⁶.

II. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΥΠΟΣΧΕΤΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Μολονότι εἶναι πλήρης Πνεύματος καὶ δέν ἐνεργεῖ παρά μόνο δι' αὐτοῦ, ὁ Ἰησοῦς δέ μιλάει ποτέ γι' αὐτό. Τό φανερώνει σέ ὅλα του τὰ ἔργα, δέν μπορεῖ ὅμως νὰ τό παρουσιάσει ξεχωριστά ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὅσο ζεῖ ἀνάμεσά μας. Γιὰ νὰ διαχυθεῖ καὶ νὰ ἀναγνωριστεῖ τό Πνεῦμα, πρέπει νὰ ἀποσυρθεῖ ὁ Ἰησοῦς⁹⁷. Τότε θά ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι τί εἶναι τό Πνεῦμα καὶ ὅτι ἀποστέλλεται ἀπὸ αὐτόν. Γι' αὐτό ὁ Ἰησοῦς δέ μιλάει στοὺς δικούς του γιὰ τό Πνεῦμα παρά μόνο ὅταν χωρίζεται ὡς αἰσθητὴ παρουσία ἀπὸ αὐτοὺς προσωρινά⁹⁸ ἢ γιὰ πάντα.⁹⁹

Στοὺς Συνοπτικούς, τό Πνεῦμα φαίνεται ὅτι δέ θά πρέπει νὰ ἐκδηλώνεται παρά μόνο σέ σοβαρές περιπτώσεις, στό μέσο

⁹⁵ Κατὰ Ἰωάννην 8, 29

⁹⁶ Βλ. Κατὰ Ἰωάννην 16, 14 ἐξ.

⁹⁷ Κατὰ Ἰωάννην 7, 39· 16, 7

⁹⁸ Κατὰ Ματθαῖον 10, 20

⁹⁹ Κατὰ Ἰωάννην 14, 16 ἐξ. 26· 16, 13 ἐξ.

θριαμβευτῶν ἀντιπάλων, μπροστά στά δικαστήρια¹⁰⁰. Ἀλλά οἱ ἐκμυστηρεύσεις τοῦ Ἰησοῦ στό λόγο του μετά τό Μυστικό Δεῖπνο εἶναι πιό συγκεκριμένες: ἡ ἐχθρότητα τοῦ κόσμου πρός τόν Ἰησοῦ δέν εἶναι τυχαία, καί, μολονότι δέν ἐκδηλώνεται καθημερινά μέ βίαιους διωγμούς, οἱ μαθητές ὥστόσο θά αἰσθάνονται καθημερινά νά βαραίνει ἡ ἀπειλή της πάνω τους¹⁰¹, γι' αὐτό καί καθημερινά τό Πνεῦμα θά εἶναι μαζί τους¹⁰².

Ὅπως ὁ Ἰησοῦς ὁμολόγησε τόν Πατέρα του μέ ὅλη του τή ζωή¹⁰³, ἔτσι καί οἱ μαθητές θά πρέπει νά δώσουν μαρτυρία γιά τόν Κύριο¹⁰⁴. Ὅσο ὁ Ἰησοῦς ζοῦσε κοντά τους, δέν εἶχαν νά φοβηθοῦν τίποτα, ἦταν ὁ Παράκλητός τους, πάντα κοντά τους γιά νά τοὺς ὑπερασπιστεῖ καί νά τοὺς βγάλει ἀπό τίς δύσκολες περιστάσεις¹⁰⁵. Ὄταν ἐκεῖνος φύγει, τό Πνεῦμα θά πάρει τή θέση του γιά νά εἶναι ὁ Παράκλητός τους¹⁰⁶. Διακρίνεται ἀπό τόν Ἰησοῦ, δέ θά μιλήσει ὅμως στό δικό του τό ὄνομα, ἀλλά πάντα στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τόν ὁποῖον εἶναι ἀχώριστο καί τόν ὁποῖο θά «δοξάσει»¹⁰⁷. Τό Πνεῦμα θά ἐπαναφέρει τοὺς μαθητές στά ἔργα καί στά λόγια τοῦ Κυρίου καί θά τοὺς δώσει τήν ικανότητα νά τά καταλάβουν¹⁰⁸, θά τοὺς δώσει τή δύναμη νά ἀντιμετωπίσουν τόν κόσμο στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, νά ἀνακαλύψουν τή σημασία τοῦ θανάτου του καί νά δώσουν μαρτυρία γιά τό θεῖο μυστήριο πού ἐκπληρώθηκε στό

¹⁰⁰ Κατὰ Μάρκον 13, 11

¹⁰¹ Κατὰ Ἰωάννην 15, 18-21

¹⁰² Κατὰ Ἰωάννην 14, 16 ἐξ.

¹⁰³ Κατὰ Ἰωάννην 3, 41· 8, 50· 12, 49

¹⁰⁴ Κατὰ Μάρκον 13, 9· Κατὰ Ἰωάννην 15, 27

¹⁰⁵ Κατὰ Ἰωάννην 17, 12

¹⁰⁶ Κατὰ Ἰωάννην 14, 16· 16, 7

¹⁰⁷ Κατὰ Ἰωάννην 16, 13 ἐξ.

¹⁰⁸ Κατὰ Ἰωάννην 14, 26

σκάνδαλο τοῦ Σταυροῦ: τήν καταδίκη τῆς ἁμαρτίας, τήν ἥττα τοῦ Σατανᾶ, τό θρίαμβο τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ¹⁰⁹.

III. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΔΙΑΘΕΤΕΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Νεκρός καί ἀναστημένος, ὁ Ἰησοῦς δωρίζει στήν Ἐκκλησία τό Πνεῦμα του. Ἕνας ἄνθρωπος πού πεθαίνει, ὅσο μεγάλο κι ἂν ὑπῆρξε τό πνεῦμα του, ὅσο βαθιά κι ἂν παραμένει ἡ ἐπίδρασή του, εἶναι ὥστόσο καταδικασμένος νά περάσει στό παρελθόν. Τό ἔργο του μπορεῖ νά ἐπιζήσει, ἀλλά δέν τοῦ ἀνήκει πιά, δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε γι' αὐτό καί πρέπει νά τό ἐγκαταλείψει στό ἔλεος τῶν μεταπτώσεων τῶν ἀνθρώπων. Ἀντίθετα, ὅταν πεθαίνει ὁ Ἰησοῦς καί «παραδίδει τό Πνεῦμα αὐτοῦ» στό Θεό, τό «μεταδίδει» συνάμα στήν Ἐκκλησία του¹¹⁰. Ὡς τό θάνατό του, τό Πνεῦμα φαινόταν νά περιορίζεται στά κανονικά πλαίσια τῆς ἀνθρώπινης ἀτομικότητάς του καί τῆς ἀκτίνας δράσεώς του. Τώρα πού ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου ὑψώθηκε στά δεξιὰ τοῦ Πατέρα ἐν δόξῃ¹¹¹, συνάζει τή λυτρωμένη ἀνθρωπότητα¹¹² καί σκορπίζει πάνω της τό Πνεῦμα.¹¹³

IV. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς νέα δημιουργία, δέν μπορεῖ παρά νά γεννηθεῖ ἀπό τό Πνεῦμα, ἀπό τό ὁποῖο γεννιέται ὅ,τι προέρχεται ἀπό τό Θεό¹¹⁴. Τό βιβλίο τῶν Πράξεων εἶναι σάν ἓνα «εὐαγγέλιο τοῦ Πνεύματος».

¹⁰⁹ Κατὰ Ἰωάννην 16, 8-11

¹¹⁰ Κατὰ Ἰωάννην 19, 30

¹¹¹ Κατὰ Ἰωάννην 12, 23

¹¹² Κατὰ Ἰωάννην 12, 32

¹¹³ Κατὰ Ἰωάννην 7, 39· 20, 22 ἐξ· Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 2, 33

¹¹⁴ Κατὰ Ἰωάννην 3, 5 ἐξ.

Στό βιβλίο αυτό, ή δράση τοῦ Πνεύματος ἔχει τά δύο χαρακτηριστικά πού ἐπισημαίνονται ἤδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἀπό τή μία, θαύματα καί καταπληκτικές πράξεις: θεόπνευστοι κυριευμένοι ἀπό θεία μανία¹¹⁵, ἄρρωστοι καί δαιμονισμένοι λυτρωμένοι¹¹⁶, ἡρωϊκό θάρρος τῶν μαθητῶν¹¹⁷. Ἀπό τήν ἄλλη, αὐτά τά θαύματα, σημεῖα τῆς ὀριστικῆς σωτηρίας, βεβαιώνουν ὅτι ή μεταστροφή εἶναι δυνατή, ὅτι τά ἁμαρτήματα συγχωροῦνται, ὅτι ἦρθε ή στιγμή πού, μέσα στήν Ἐκκλησία, ὁ Θεός διαχύνει τό Πνεῦμα του¹¹⁸.

Αὐτό τό Πνεῦμα εἶναι τό Πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ: χάρη ὁ αὐτό ἐπαναλαμβάνονται οἱ πράξεις τοῦ Ἰησοῦ, κηρύσσεται ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ¹¹⁹, ξαναλέγεται ή προσευχή τοῦ Ἰησοῦ¹²⁰, διαιωνίζεται στόν τεμαχισμό τοῦ ἄρτου ή εὐχαριστία τοῦ Ἰησοῦ. Τό Πνεῦμα διατηρεῖ ἀνάμεσα στούς ἀδελφούς τήν ἐνότητα¹²¹ πού συγκέντρωνε τούς μαθητές γύρω ἀπό τόν Ἰησοῦ. Ἀδύνατο νά φανταστοῦμε ὅτι οἱ μαθητές θά μποροῦσαν νά διατηρήσουν τίς συνήθειες πού εἶχαν ἀποκτήσει κοντά του, ὅτι θά εἶχαν πάρει τήν ἀμετάκλητη ἀπόφαση νά ξαναζήσουν τή ζωή του. Ὅταν ζοῦσε μαζί τους, χρειάστηκε ὅλη ή δύναμη τῆς προσωπικότητάς του γιά νά τούς κρατήσκει κοντά του. Τώρα πού οἱ μαθητές του δέν τόν βλέπουν πιά, καί μολονότι γνωρίζουν ἀπό τό παράδειγμά του σέ τί κινδύνους ἐκτίθενται, ἀκολουθοῦν αὐθόρμητα τά ἴχνη του: ἔχουν δεχτεῖ τό Πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ.

¹¹⁵ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 2, 4. 6. 11

¹¹⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 3, 7· 5, 12. 15...

¹¹⁷ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 4, 13. 31· 5, 20· 10, 20

¹¹⁸ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 2, 38· 3, 26· 4, 12· 5, 32· 10, 43

¹¹⁹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 4, 30· 5, 42· 6, 7· 9, 20· 18, 5· 19, 10. 20

¹²⁰ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 7, 59 ἐξ. = Κατὰ Λουκᾶν 23, 34. 46· Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 21, 14 = Κατὰ Λουκᾶν 22, 42

¹²¹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 2, 42· 4, 32

Τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἡ δύναμη ποῦ ἀποστέλνει τήν ἀρτιγέννητη Ἐκκλησία «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς»¹²², ἄλλοτε κατακτᾷ ἀπευθείας εἰδωλολάτρες¹²³, ἀποδεικνύοντας ἔτσι ὅτι «ἐξεχύθη ἐπὶ πᾶσαν σάρκα»¹²⁴, ἄλλοτε πάλι στέλνει σέ ἀποστολή αὐτοῦς ποῦ ἐπιλέγει, τό Φίλιππο¹²⁵, τόν Πέτρο¹²⁶, τόν Παῦλο καί τόν Βαρνάβα.¹²⁷ Δέ βρίσκεται ὅμως μόνο στό ξεκίνημα: συνοδεύει καί καθοδηγεῖ τίς πράξεις τῶν Ἀποστόλων¹²⁸, δίνει στίς ἀποφάσεις τους τή δική του ἐξουσία¹²⁹. Ἄν ὁ Λόγος «αὐξάνει καί πληθύνεται»¹³⁰, ἡ ἐσωτερική πηγὴ αὐτῆς τῆς ὁρμῆς μέσα στή χαρά εἶναι τό Πνεῦμα¹³¹.

V. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΠΑΥΛΟ

1. Τό Πνεῦμα, δόξα τοῦ Χριστοῦ μέσα μας. - «Ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν»¹³² μέ τή δύναμη τοῦ Πνεύματος τῆς «ἀγιωσύνης»¹³³ καί ἐκεῖνος ποῦ τόν ἔκανε «πνεῦμα ζωοποιοῦν»¹³⁴, κατέστησε συνάμα τό Πνεῦμα «δόξαν» τοῦ ἀναστημένου Κυρίου¹³⁵. Ἡ δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ παρουσία μέσα μας τῆς δόξας τοῦ Κυρίου ποῦ μᾶς μεταμορφώνει σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα του. Γι' αὐτό ὁ Παῦλος δέ χωρίζει τό Χριστό ἀπό τό Πνεῦμα, τή «ζωὴ ἐν Χριστῷ» ἀπό τή ζωὴ «ἐν Πνεύματι». «Ζῇ ἐν ἐμοὶ

¹²² Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 8

¹²³ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 10, 44

¹²⁴ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 2, 17

¹²⁵ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 8, 26. 29 ἐξ.

¹²⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 10, 20

¹²⁷ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 13, 2.4

¹²⁸ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 16, 6 ἐξ.

¹²⁹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15, 28

¹³⁰ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 6, 7· 12, 24

¹³¹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 13, 52

¹³² Πρὸς Ρωμαίους 8, 11

¹³³ Πρὸς Ρωμαίους 1, 4

¹³⁴ Α' Πρὸς Κορινθίους 15, 45

¹³⁵ Β' Πρὸς Κορινθίους 3, 8

Χριστός»¹³⁶, αλλά και τό Πνεῦμα¹³⁷. Ἡ ὕπαρξις «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»¹³⁸ εἶναι ζωὴ «κατὰ πνεῦμα»¹³⁹.

2. *Τά σημεῖα τοῦ Πνεύματος.* - Ἡ ζωὴ «ἐν Πνεύματι» δέν εἶναι ἀκόμα ἄμεση διαίσθησις τοῦ Πνεύματος, εἶναι μιὰ ζωὴ μέσα στήν πίστη. Εἶναι ὁμως μιὰ πραγματική ἐμπειρία καί μιὰ συγκεκριμένη βεβαιότητα, γιατί εἶναι, διὰ μέσου τῶν σημείων, ἡ ἐμπειρία μιᾶς παρουσίας. Τά σημεῖα αὐτά ἔχουν ἀφάνταστη ποικιλία. Ὅλα ὁμως, ἀπό τά σχετικῶς ἐξωτερικά χαρίσματα, ὅπως τό χάρισμα τῶν γλωσσῶν ἢ τῆς θεραπείας¹⁴⁰, ὡς τά «κρείττονα χαρίσματα»¹⁴¹, ὅπως τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδας καί τῆς ἀγάπης, εἶναι στήν ὑπηρεσία τοῦ Εὐαγγελίου τό ὅποιο ὁμολογοῦν¹⁴² καί τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ τό ὅποιο οἰκοδομοῦν¹⁴³.

Ὅλα ἐπίσης ἀφήνουν νά φανεῖ, μέσα ἀπό τίς πράξεις καί τίς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου, μέσα ἀπό τά «ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν»¹⁴⁴, μιὰ προσωπική παρουσία, κάποιος ποῦ «ἐνοικεῖ»¹⁴⁵ μέσα μας, ποῦ «συμμαρτυρεῖ»¹⁴⁶, ποῦ «ὑπερεντυγχάνει»¹⁴⁷, ποῦ «συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν»¹⁴⁸ καί «εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κράζει»¹⁴⁹.

3. *Τό Πνεῦμα, πηγὴ τῆς νέας ζωῆς.* - Μέσα ἀπό ποικίλες μορφές, ἡ ἐμπειρία τοῦ Πνεύματος παραμένει στό βάθος πάντα ἡ ἴδια: μιὰ ὕπαρξις

¹³⁶ Πρὸς Γαλάτας 2, 20

¹³⁷ Πρὸς Ρωμαίους 8, 2. 10

¹³⁸ Πρὸς Ρωμαίους 8, 1

¹³⁹ Πρὸς Ρωμαίους 8, 5

¹⁴⁰ Α' Πρὸς Κορινθίους 12, 26 ἐξ· 14, 2

¹⁴¹ Α' Πρὸς Κορινθίους 12, 31

¹⁴² Α' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 1, 5 ἐξ· Α' Πρὸς Κορινθίους 1, 5 ἐξ.

¹⁴³ Α' Πρὸς Κορινθίους 12, 12-30

¹⁴⁴ Α' Πρὸς Κορινθίους 2, 12

¹⁴⁵ Πρὸς Ρωμαίους 8, 11

¹⁴⁶ Πρὸς Ρωμαίους 8, 16

¹⁴⁷ Πρὸς Ρωμαίους 8, 26

¹⁴⁸ Πρὸς Ρωμαίους 8, 16

¹⁴⁹ Πρὸς Γαλάτας 4, 6

καταδικασμένη καί ἤδη σημαδεμένη ἀπό τόν θάνατο τή διαδέχεται ἡ ζωή. Τό Νόμο, πού μᾶς κρατοῦσε φυλακισμένους στό ἀπαρχαιωμένο γράμμα, τόν ἀντικαθιστᾷ ἡ «καινότης Πνεύματος»¹⁵⁰, τήν κατάρρα τοῦ Νόμου, ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ «έν Πνεύματι» τῆς ἐπαγγελίας¹⁵¹. Τή διαθήκη τοῦ γράμματος πού θανατώνει τή διαδέχεται ἡ Διαθήκη τοῦ Πνεύματος πού ζωογονεῖ¹⁵². Τό ἀμάρτημα πού ἐπέβαλλε τό νόμο τῆς σάρκας τό διαδέχεται ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος καί τῆς δικαιοσύνης¹⁵³. Τά ἔργα τῆς σάρκας τά διαδέχονται οἱ καρποί τοῦ Πνεύματος¹⁵⁴. Στή θέση τῆς καταδίκης, πού βάραινε τόν ἀμαρτωλό μέ «θλίψιν καί στενοχωρίαν»¹⁵⁵ γιά τή θεία ὀργή, ἔρχεται ἡ εἰρήνη καί ἡ χαρά τοῦ Πνεύματος¹⁵⁶.

Αὐτή ἡ ζωή μᾶς ἔχει δοθεῖ, καί «έν Πνεύματι» δέ μᾶς λείπει κανένα χάρισμα¹⁵⁷, μᾶς ἔχει ὅμως δοθεῖ μέσα στήν πάλη γιατί, σ' αὐτό τόν κόσμο, δέν ἔχουμε ἀκόμα

παρά τόν «ἄρραβῶνα» τοῦ Πνεύματος¹⁵⁸ καί τίς «ἀπαρχές»¹⁵⁹. Τό Πνεῦμα μᾶς καλεῖ στόν ἀγώνα ἐνάντια στή σάρκα. Οἱ προσταγές πού ἐκφράζουν τίς ἀπαιτήσεις του ἀναμειγνύονται διαρκῶς μέ τίς ἐνδείξεις πού βεβαιώνουν τήν παρουσία του, «εἰ ζῶμεν Πνεύματι, Πνεύματι καί στοιχῶμεν»¹⁶⁰ καί τό Πνεῦμα ἅς μεταμορφώνει «τούς σαρκικούς», τούς «νηπίους ἐν Χριστῷ» σέ «πνευματικούς»¹⁶¹.

¹⁵⁰ Πρὸς Ρωμαίους 7, 6

¹⁵¹ Πρὸς Γαλάτας 3, 13 ἐξ.

¹⁵² Β' Πρὸς Κορινθίους 3, 6

¹⁵³ Πρὸς Ρωμαίους 7, 18. 25· 8, 2. 4

¹⁵⁴ Πρὸς Γαλάτας 5, 19-23

¹⁵⁵ Πρὸς Ρωμαίους 2, 9

¹⁵⁶ Α' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 1, 6· Πρὸς Γαλάτας 5, 22

¹⁵⁷ Α' Πρὸς Κορινθίους 1, 7

¹⁵⁸ Β' Πρὸς Κορινθίους 1, 22· 5, 5· Πρὸς Ἐφεσίους 1, 14

¹⁵⁹ Πρὸς Ρωμαίους 8, 23

¹⁶⁰ Πρὸς Γαλάτας 5, 25· βλ. 6, 8· Πρὸς Ρωμαίους 8, 9. 13· Πρὸς Ἐφεσίους 4, 30

¹⁶¹ Α' Πρὸς Κορινθίους 3, 1

4. *Τό Πνεῦμα καί ἡ Ἐκκλησία.* - Ἡ νέα δημιουργία πού γεννήθηκε ἀπό τό Πνεῦμα εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἐκκλησία καί Πνεῦμα εἶναι ἀδιαχώριστα: ἡ ἐμπειρία τοῦ Πνεύματος ἀποκτᾶται στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καί ἀνοίγει τό δρόμο πρὸς τὴν κατανόηση τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ χαρίσματα εἶναι τόσο πιά πολύτιμα, ὅσο πιά ἀποτελεσματικά συμβάλλουν στήν οἰκοδόμηση τῆς Ἐκκλησίας¹⁶² καί στήν καθαγίαση τοῦ Ναοῦ τοῦ Θεοῦ¹⁶³. Ἀνανεώνοντας ἀδιάκοπα τὴ δράση καί τίς δωρεές του τό Πνεῦμα ἐργάζεται σταθερά γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ¹⁶⁴. Πνεῦμα κοινωνίας¹⁶⁵ πού σκορπίζει τό ὑπέρτατο χάρισμα τῆς ἀγάπης στίς καρδιές¹⁶⁶ καί τίς συγκεντρώνει ὅλες μέσα στήν ἐνότητά του¹⁶⁷.

5. *Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.* - «Ἐν σῶμα καὶ ἐν Πνεῦμα... εἷς Κύριος, εἷς Θεὸς»¹⁶⁸. Τό Πνεῦμα ἐνώνει γιατί εἶναι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τό Πνεῦμα καθαγιάζει¹⁶⁹ γιατί εἶναι τό Πνεῦμα τοῦ πανάγιου Θεοῦ. Ὅλη ἡ προσπάθεια τοῦ Πνεύματος εἶναι νά μᾶς ὁδηγήσει στό Θεό, νά μᾶς φέρει σέ ἐπικοινωνία ζωντανή μέ τό Θεό, νά μᾶς εἰσαγάγει στά ἱερά του βάθη καί νά μᾶς ἀποκαλύψει «νοῦν Κυρίου»¹⁷⁰. «Ἐν Πνεύματι» εἶναι πού γνωρίζουμε τόν Χριστό καί ὁμολογοῦμε ὅτι «Κύριος Ἰησοῦς ἐστι»¹⁷¹, πού παρακαλοῦμε τό Θεό¹⁷² καί τόν προσφωνοῦμε μέ τό Ὄνομά του: «Ἀββᾶ»

¹⁶² Α΄ Πρὸς Κορινθίους 12, 7· 14, 4...

¹⁶³ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 3, 16· Πρὸς Ἐφεσίους 2, 22

¹⁶⁴ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 12, 3

¹⁶⁵ Πρὸς Ἐφεσίους 4, 3· Πρὸς Φιλιππησίους 2, 1

¹⁶⁶ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 13· Β΄ Πρὸς Κορινθίους 6, 6· Πρὸς Γαλάτας 5, 22· Πρὸς Ρωμαίους 5, 5

¹⁶⁷ Πρὸς Ἐφεσίους 4, 4

¹⁶⁸ Πρὸς Ἐφεσίους 4, 4 ἐξ.

¹⁶⁹ Β΄ Πρὸς Κορινθίους 1, 22

¹⁷⁰ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 2, 10 ἐξ.

¹⁷¹ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 12, 3

¹⁷² Πρὸς Ρωμαίους 8, 26

ὁ Πατήρ¹⁷³. Ἀπό τή στιγμή πού ἔχουμε τό Πνεῦμα, τίποτε στόν κόσμο
δέν μπορεῖ νά μάς ἀφανίσει, γιατί ὁ Θεός δόθηκε σέ μάς καί μέις ζοῦμε
ἐν αὐτῷ.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμηττοῦ Δανιήλ.

¹⁷³ Πρὸς Ρωμαίους 8, 15· Πρὸς Γαλάτας 4, 6